

פרטיכל מס. 2/א

מישיבת ועדת הכספים

ביום כ', כ"ה תמוז תש"י (10.7.50)

נוכחים:

- היו"ר ד. צ. פנקס
- א. בן-אליעזר
- פ. נפתלי
- א. חושי
- ש. דיין
- ב. רפפור
- ד"ר י. בדר
- י. אפרתי
- ד"ר ס. טנה
- ד"ר א. גרנות
- א. הרצפלד
- י. רוקח

טוזמנים:

שר האוצר א. קפלן

- ש. ספיבק - מטעם האוצר
- מ. אילון - מזכיר הועדה.

סדר היום:

- א. תקציב הבטחון.
- ב. הסוכנות היהודית.

= = = =

הישיבה נפתחה בשעה 10.15.

א. תקציב הבטחון:

אני מתאר לעצמי שנקיים ועדה משנה
משותפת עם אנשי ועדת החוץ והבטחון,

היו"ר ד. צ. פנקס:

לשם לימוד הפרטים.

(להטשך הדיון בענין תקציב הבטחון

לא נדרש פרטיכל).

ג. הסוכנות היהודית:

הי"ד ד. צ. פנסים:

(קודא את דו"ח הדיונים בישיבת ועדת המסנה לעניני הסוכנות היהודית בים ה'. בקשנו בוועדה המסנה שהדיונים האלה יהיו סודיים, כי כל פרסום בנוגע למצבה הגרוע של הסוכנות היהודית, אינו יכול להועיל.

הסוכנות דרשה מהממשלה להקציב לה סכום של למעלה משבעה מיליון ל"י, כדי שתוכל לקיים את הקליטה הראשונה של העולים במשך שלושת החדשים יולי - ספטמבר 1950. הכסף יוצא לחיסול המחנות, להקמת מעבדות, ולתשלום חובות והתחייבויות לפי תאריכים, וחכמות פתוחים צריך לשלם בזמן, על חשבון החדשים הקודמים. הסכום הכולל הוא 7,556,000 ל"י. הסוכנות אומרת שאם לא תקבל את הסכום, לא תוכל להמשיך את פעולתה במחנות, ולא תוכל לספק מזון למחנות.

בתשובה לדרישה, הציע שר האוצר לוועדת הכספים לאשר את ההצעה שהממשלה תעמיד לרשות הסוכנות בצורת הלואה - ולא בצורת הקצבה - סכום של שלושה מיליון ל"י, ואולי קצת יותר, אם יתברר שיהיה צורך ביותר, על סנת שהסוכנות תשלם כחזרה את הסכום במשך שנים אחדות. המימון יהיה מסכום שהממשלה צריכה לגבות מהק"ל תמורת קרקעות. זה אינו כסף מזומן, אלא צריך לעשות ממנו מזומנים. הק"ל תשלם את השטרות בזמן קצר יותר, והסוכנות תשלם את החוב במשך שנים. הק"ל תוכל לשלם את הכסף במשך חמש שנים, והסוכנות ב-14 או 15 שנה.

חברי ועדת המסנה לא ראו דרך שלא להסכים להצעה הזאת, אולם, אחדים מהחברים רצו ללוות את ההחלטה בכמה דרישות והמלצות. היו כאלה שאטרו שביחד עם הפתרון הזמני לבעייה, יש למצוא פתרון לזמן יותר ארוך לכל הענינים האלה, ושיש להחליט על מי תחול האחריות לקליטה. היו דעות שיש לחשוב על הענין כעת, אם כי הדבר יוכרע ע"י הקונגרס הציוני, כדי שהסוכנות תנהג ביתר חסכון בחקצימה/אלה. הצעה הוצע שועדת הכספים תקבל הודעה ע"י שר האוצר, מה הסכום שאפשר לחסוך, ומה הסוכנות יכולה לעשות כדי להקטין את העול בקשר ליושבי המחנות, ע"י העסקתם בעבודות פרודוקטיביות. הצעתי שהסוכנות תחליט שכל עולה יכול להיות ביזון במחנה רק במשך זמן מסוים - לא יותר מ-3 חודשים. כן הצעתי להקטין אח"כ את התקופה הזאת. הממשלה צריכה להכין אפשרות של תעשוקה לאנשים אלה, ע"י הקמת כפרי עבודה או מעברות עבודה. לדעתי ישטרכו האנשים לעבוד בעבודות יעור, סלילת כבישים, יישור כבישים, חפירת תעלות וכו', עבודה קבלנית, כלומר, שיהיה שכר קבוע למכסת עבודה מסוימת. יחד עם זה, יש להגדיל את פעולת השכון מטעם הממשלה. כל הבעיות האלו הן קשות, כי גם אם יש כסף, אין חוטרים וכו'.

עלינו להתקרב לפתרון יותר רציובלי של הדברים. אמרנו שנביא את הענין להחלטה היום, מפני דחיפותו.

ד"ר י. נדר:
אין לי שום אפשרות להתנגד להצעה זו. אני כורך כלל נגד השיטה של הממשלה נתיבת סובסידיות. שיטה זו מזמינה את המוסד המקבל לבזבז ולדחייח החלטות הכרחיות. לו ההנהלה הציונית היתה עומדת לפני חדשים אחדים במצב שבו היא עומדת היום, אולי היתה מחייש שנויים ידועים בקשר לטפול בעולים, שנויים שהיא עושה אותם כיום.

אין לי רושם שהענין ימצא את פתרונו בקונגרס הציוני, כי השיטה הקיימת כיום תעודד לא רק את הקונגרס, כי אם גם את האנשים המחליטים בקונגרס, לשמור על זכויות ההסתדרות הציונית, שההסתדרות הציונית אינה יכולה לשאת בהן, סתוך תקוה שהממשלה תמשיך לתת את האמצעים לשם כך גם להנא. בענין זה, יש לומר להנהלה הציונית שחלוקת התפקידים להנא תהיה קשורה עם חלוקת האחריות הכספית.

י. אפרתי:
האם הייתה תגובה של הסוכנות להצעת ועדת המסנה?

הי"ר ד. צ. פנקס:
מה הוא המצב החוקי של החלטתנו זו? לא ברור לי אם לוועדה יש סמכות להחליט בענין זה, או שהדבר צריך לבוא לכנסת. מה נוכל לעשות בגדר ערבויות?

שר האוצר א. ספלן:
בינתיים היו לנו עוד כמה דיונים בשאלה זו, היה לנו דיון די ארוך עם נציגי הסוכנות היהודית. הם טוענים שהסכום של שלושה מיליון ל"י לא יספיק להם. באופן רשמי הם דרשו חמשה מיליון ל"י ולא שלושה מיליון, ואמרו שיוכלו להסתדר בסכום זה. לי היה רושם שהם יוכלו להסתפק בארבעה מיליון ל"י. אם לא החליטו אם לקבל הלואה או לא. אמרתי שהברירה תהיה ללכת לכנסת ולבקש תקציב - עם כל המסקנות שנוה.

התחיל דיון רציני, מה יהיה אחרי הראשון באוקטובר. הם טוענים ששלושה מיליון ל"י יספיקו אולי עד תאריך זה, אולם הם טוחרים לקבל כסף נוסף לכסוי חובות בקשר עם הקליטה, אשר נעשו במשך השנה. אנו דרשנו שהם יכינו הצעת תקציב הוצאות והכנסות לתקופה שאחרי הראשון באוקטובר. השאלה החריפה כשהדיון נסב על מסגרת תקציבית שהצעתי לכל שלושת המוסדות לששה חדשים, לקליטת עליה, לתעסוקת עולים, לשכון עולים ולהתישבות של עולים ולא עולים. שאלתי אותם מה הם מציעים לששה חדשים. הם צריכים לברר את הדבר במשך שלושת החודשים האלה. הקונגרס קובע בענין זה במובן פוליטי אבל לא במובן מעשי, כי אין לו טכומים; מישור צריך להביא תכנית לאישור הקונגרס. נשמעו דעות חריפות, באיזו מידה תוכל הסוכנות להמשיך בתפקידיה בהתישבות ובקליטה הראשונה של העליה. איננו רוצים לעטור בעוד חדשים וחצי באותו מצב שאנו עומדים בו כעת.

עוררתי שאלה בקשר ליתר סעיפי התקציב שאנו איננו דנים בהם. אי אפשר לאזן תקציב באופן חלקי.

עומדת בשאלה שם עצם בנין הסוכנות, לא במובן הפוליטי, אלא במובן האדמיניסטרטיבי; יש לברר מה הם תפקידי הסוכנות, כמה אנשים עובדים שם, ואין עובדים. הסוכנות רואה התערבות מצדנו כפגיעה בכבוד למי שירד מנכסיו. אולם, בשאלות אלו לא ועדת הכספים תדון.

היתה לי שיחה קצרה עם ד"ר גרנות, וישיבה ארוכה עם נציגי הבנק. אמרתי להם שאני רוצה לספור 3 - 4 מיליון ל"י שטרות של הקק"ל, ושאני רוצה שהם יעשו דיסקונטו לשטרות אלה.

בקשר לדיסקונטו, שאל הבנק אם ניתן ערבות ממסלחית. כן אמרו נציגי הבנק שמצב הליקוידיות הוא כזה, שאין הם יכולים להוציא דיסקונטו על 3 או 4 מיליון ל"י. הם דרשו שניתן להם למעשה את הכסף, עי"כ שאתן להם שטרי סקרעין או שטרי אוצר. בפרינציפ הם מסכימים לתת את הדיסקונטו.

הסוכנות עושה לנו טובה כשהיא מקבלת הלוואה. נציגי הסוכנות טוענים שאינם צריכים לקבל הלוואות עם תשלום רבית. אני מתקרב למחשבה שבאחד הימים נצטרך לקבל על עצמנו את התפקיד של קליטת העליה; אי אפשר שזשלם 90% מן ההוצאות; ושהדבר ייעשה ע"י הסוכנות.

לפי הטיוטא הראשונה שהכינותי, תקציב המוסדות לחצי שנה הוא 47 מיליון ל"י, מזה 2,700,000 ל"י כסף # זר. לקק"ל יש 7,700,000 ל"י, מזה כשני מיליון ל"י או יותר של הטמסלה. לסוכנות היהודית יש 13 מיליון ל"י, מזה 8 מיליון אבערך מן המלווה האמריקאי, 2 מיליון ל"י נתנו לפני זמן מה, וכעת אנו נותנים 3 מיליון ל"י. היה כדאי לראות את חלקן של העיריות בשטחים אלה. הסוכנות חושבת לגייס למטרות התישבות 1,600,000 ל"י. אמרתי שאם יכריחו אותנו להעביר על חשבוננו את ענין הקליטה, העם היהודי לא יתן כסף להתישבות. חלק מהחברים יכולים לדרוש לבדוק את התקציבים לא כאן, כי אם במקומות אחרים;

אני מציע ליפות את כוח האופר לעשות את האופרציה הזאת בקשה # ל-3 מיליון ל"י. אני מוכן להתייעץ עם עו"ד בענין זה. אני מבקש להסכים להמלצת ועדת המסנה, שיינתנו 3 מיליון ל"י ע"י דיסקונטו של שטרי קק"ל. ברגע זה אינני מציע לקבוע שהכסף יוצא מתקציב הפיתוח. רוב הכסף יוצא להעברת המחנות, עם לקיחה בחשבון של תעסוקת האנשים. בקשר לתעסוקה היה המצב עד כעת יותר מדי טוב. חלק גדול מהאנשים אינו מופיע ללשכת העבודה. לחלק הקטן שמופיע ללשכה, יש לנו תקווה לסדר # מינימום של 3 # ימי עבודה בשבוע. בחודש מאי נכנסו לארץ 15% מן העולים בגיל גיוס.

ד"ר א. גרנות: אי-אפשר להתעלם מכך שהמצב טרגי. מצב זה שמישהו מחליט על קיצוב הכסף, והשני אחראי לביצוע העבודה אינו טוב. נציגי הסוכנות טוענים, שגם הסוכנות וגם הטמסלה יכולות להיות אחראיות ביחד, ותמצאנה את האמצעים לכך. היה טוב לדבר פעם על ענין זה.

אין לנו ברירה אלא לאשר את הצעת האוצר, אם כי דבר זה אינו פומר את השאלה, ואם כי מי שמכיר את המספרים יודע שהסכום אינו מספיק.

י. רוקח: אני מציע לאשר את ההצעה בגבולות של 3 מיליון לירות. סכום זה נתקבל על-ידי ועדת המסנה בלב כבוד. אני מציע בשם חברי סיעתי שמוסד התאום יורחב, היות וזה אינו ענין של מריבות ואינטרסים לוקאליים, אלא ענין כללי. יש לשתף במוסד התאום את יתר הגורמים הפועלים בכנסת.

שר האוצר דיבר על כך, שאנשים אינם מופיעים ללשכה. אנשים אלה אינם נעלמים, והם מתפזרים, ויוצרים כעבור זמן מה שאלות סוציאליות חמורות. אם נהפוך מחנה לעיר, יש לתכנן את העיר. אי-אפשר להפוך בבת אחת מסנה עם הרגלים ידועים לעיר קבועה. עלינו להזהר בענינים אלה מיצירת מקרים סוציאליים ומשקיים חמורים.

ס י כ ו ם : הוחלט להמשיך בנרוד בענין ההלוואה לסוכנות היהודית ומצב הסוכנות היהודית, סחר בכוקר.

=====